

ZAŁĄCZNIK

PROTOKÓŁ UZUPEŁNIAJĄCY Z NAGOI-KUALA LUMPUR DOTYCZĄCY ODPOWIEDZIALNOŚCI I ODSZKODOWANIA DO PROTOKOŁU KARTAGEŃSKIEGO O BEZPIECZEŃSTWIE BIOLOGICZNYM

STRONY NINIEJSZEGO PROTOKOŁU UZUPEŁNIAJĄCEGO,

BĘDĄC Stronami Protokołu kartageńskiego o bezpieczeństwie biologicznym do Konwencji o różnorodności biologicznej, zwanego dalej „Protokołem”,

BIORĄC POD UWAGĘ zasadę 13. Deklaracji z Rio de Janeiro w sprawie środowiska i rozwoju,

POTWIERDZAJĄC podejście ostrożnościowe przedstawione w zasadzie 15. Deklaracji z Rio de Janeiro w sprawie środowiska i rozwoju,

UZNAJĄC potrzebę wprowadzenia odpowiednich środków zaradczych w wypadku wyrządzenia szkody lub w wypadku wystarczającego prawdopodobieństwa szkody, zgodnie z Protokołem,

POWOŁUJĄC się na art. 27 Protokołu,

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

Artykuł 1**Cel**

Celem niniejszego protokołu uzupełniającego jest przyczynienie się do zachowania oraz zrównoważonego wykorzystywania różnorodności biologicznej z uwzględnieniem zagrożenia dla zdrowia ludzkiego poprzez określenie międzynarodowych zasad i procedur w dziedzinie odpowiedzialności i odszkodowania w odniesieniu do żywych zmodyfikowanych organizmów.

Artykuł 2**Stosowane terminy**

1. Do niniejszego protokołu uzupełniającego mają zastosowanie terminy użyte w art. 2 Konwencji o różnorodności biologicznej, zwanej dalej „Konwencją”, oraz w art. 3 Protokołu.

2. Ponadto do celów niniejszego protokołu uzupełniającego:

a) „konferencja Stron służąca jako spotkanie Stron Protokołu” oznacza konferencję Stron Konwencji służącą jako spotkanie Stron Protokołu;

b) „szkoda” oznacza negatywny wpływ na zachowanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej z uwzględnieniem zagrożenia dla zdrowia ludzkiego, który:

(i) jest wymierny lub w inny sposób dostrzegalny, biorąc pod uwagę, tam gdzie to możliwe, naukowo określone podstawy uznane przez właściwy organ, który bierze pod uwagę wszelkie inne zmiany wywołane przez człowieka i zmiany naturalne; oraz

(ii) jest znaczący, jak określono w ust. 3 poniżej;

c) „podmiot gospodarczy” oznacza każdą osobę sprawującą bezpośrednią lub pośrednią kontrolę nad żywym zmodyfikowanym organizmem, co może, w stosownych przypad-

kach i zgodnie z prawem krajowym, obejmować między innymi posiadacza pozwolenia, osobę, która wprowadziła żywy zmodyfikowany organizm do obrotu, wykonawcę, producenta, powiadamiającego, eksportera, importera, przewoźnika lub dostawcę;

d) „środki zaradcze” oznaczają uzasadnione działania w celu:

(i) zapobiegania, redukcji, ograniczania, łagodzenia, lub w inny sposób unikania szkód, zależnie od sytuacji;

(ii) przywrócenia różnorodności biologicznej poprzez działania, które należy podjąć zgodnie z następującą hierarchią:

a) przywrócenie różnorodności biologicznej do stanu sprzed powstania szkody, lub jego najbliższego odpowiednika; i w przypadku gdy właściwy organ uzna, że nie jest to możliwe;

b) przywrócenie poprzez, między innymi, zastąpienie utraty różnorodności biologicznej innymi składnikami różnorodności biologicznej w odniesieniu do tego samego albo innego rodzaju wykorzystania w tym samym lub, jeśli to właściwe, alternatywnym miejscu.

3. „Znaczący” negatywny wpływ jest ustalany na podstawie czynników takich jak:

a) długotrwała lub trwała zmiana, przez co należy rozumieć zmianę, która nie zostanie odwrócona za pomocą naturalnej regeneracji w rozsądnym okresie czasu;

b) zakres jakościowych lub ilościowych zmian, które wpływają niekorzystnie na składniki różnorodności biologicznej;

c) zmniejszenie zdolności elementów różnorodności biologicznej do dostarczania dóbr i świadczenia usług;

d) zakres występowania jakichkolwiek negatywnych skutków dla zdrowia ludzkiego w kontekście Protokołu.

Artykuł 3

Zakres

1. Niniejszy protokół uzupełniający ma zastosowanie do szkód spowodowanych przez żywe zmodyfikowane organizmy, których źródłem jest przemieszczanie transgraniczne. Żywe zmodyfikowane organizmy, o których mowa, obejmują:

- a) organizmy przeznaczone do bezpośredniego wykorzystania jako żywność lub pasza lub przeznaczone do przetwarzania;
- b) przeznaczone do ograniczonego stosowania;
- c) przeznaczone do zamierzonego wprowadzenia do środowiska.

2. W odniesieniu do zamierzonego transgranicznego przemieszczania niniejszy protokół uzupełniający stosuje się do szkód wynikających z dozwolonego wykorzystania żywych zmodyfikowanych organizmów, o których mowa w ust. 1 powyżej.

3. Niniejszy protokół uzupełniający ma również zastosowanie do szkód wynikających z niezamierzonych transgranicznych przemieszczeń, o których mowa w art. 17 Protokołu, a także szkód powstałych w wyniku niezgodnego z prawem transgranicznego przemieszczania, o których mowa w art. 25 Protokołu.

4. Niniejszy protokół uzupełniający ma zastosowanie do szkód wynikających z przemieszczania transgranicznego żywych zmodyfikowanych organizmów, które rozpoczęto po wejściu niniejszego protokołu uzupełniającego w życie w stosunku do Strony, pod której jurysdykcją znajduje się teren, na który dokonano transgranicznego przemieszczenia.

5. Niniejszy protokół uzupełniający stosuje się do szkody, jaka miała miejsce na obszarze znajdującym się w granicach krajowej jurysdykcji Stron.

6. Strony mogą wykorzystywać kryteria określone w ich prawie krajowym w celu naprawy szkód, które miały miejsce w granicach ich jurysdykcji krajowej.

7. Prawo krajowe wdrażające niniejszy protokół uzupełniający stosuje się również do szkód powstałych na skutek przemieszczenia transgranicznego żywych zmodyfikowanych organizmów z państw niebędących Stronami.

Artykuł 4

Związek przyczynowy

Związek przyczynowy między szkodą a danym żywym zmodyfikowanym organizmem ustala się zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 5

Środki zaradcze

1. Strony wymagają, aby odpowiedni podmiot gospodarczy lub podmioty gospodarcze, w przypadku wyrządzenia szkody, z zastrzeżeniem wszelkich wymogów właściwego organu, podjęły następujące działania:

- a) niezwłocznie powiadomiły o tym właściwy organ;

b) dokonały oceny szkody; oraz

c) podjęły odpowiednie środki zaradcze.

2. Właściwy organ:

a) ustala tożsamość podmiotu gospodarczego, który spowodował szkodę;

b) dokonuje oceny szkody; oraz

c) określa, jakie środki zaradcze powinny zostać podjęte przez podmiot gospodarczy.

3. W przypadku gdy istotne informacje, w tym dostępne informacje naukowe lub informacje dostępne w Systemie Wymiany Informacji o Bezpieczeństwie Biologicznym, wskazują, że istnieje wystarczające prawdopodobieństwo, iż dojdzie do wyrządzenia szkody, jeżeli w odpowiednim czasie nie zostaną podjęte odpowiednie środki zaradcze, podmiot gospodarczy jest zobowiązany do podjęcia odpowiednich środków zaradczych w tym zakresie, tak aby uniknąć powstania takiej szkody.

4. Właściwy organ może podjąć odpowiednie środki zaradcze w tym zakresie, w szczególności jeśli podmiot gospodarczy tego nie zrobił.

5. Właściwy organ ma prawo do odzyskania od podmiotu gospodarczego kosztów i wydatków poniesionych na skutek dokonania oceny szkody i podjęcia odpowiednich środków zaradczych, oraz innych kosztów towarzyszących. Strony mogą określić, w ramach prawa krajowego, inne sytuacje, w których podmiot gospodarczy nie będzie zobowiązany do ponoszenia kosztów i wydatków.

6. Decyzje właściwego organu wymagające od podmiotu gospodarczego podjęcia środków zaradczych powinny być umotywowane. O takich decyzjach należy poinformować podmiot gospodarczy. Prawo krajowe określa sposoby naprawienia szkody, w tym możliwość administracyjnej lub sądowej kontroli takich decyzji. Właściwy organ, zgodnie z prawem krajowym, powiadamia również podmiot gospodarczy o dostępnych sposobach naprawienia szkody. Odwołanie się do takich sposobów naprawienia szkody nie stanowi przeszkody dla podjęcia środków zaradczych przez właściwy organ w odpowiednich okolicznościach, o ile nie wskazano inaczej w prawie krajowym.

7. Przy wdrażaniu niniejszego artykułu, a także w celu określenia szczególnych środków zaradczych, których podjęcia właściwy organ może wymagać lub które mogą zostać przez niego podjęte, Strony mogą, w stosownych przypadkach, ocenić, czy dane środki zaradcze są już uwzględnione w ich prawie krajowym dotyczącym odpowiedzialności cywilnej.

8. Środki zaradcze są realizowane zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 6

Wyłączenia

1. Strony mogą przewidzieć, w ramach prawa krajowego, poniżej wymienione przypadki wyłączeń:

- a) działanie siły wyższej; oraz

b) działania wojenne lub niepokoje społeczne.

2. Strony mogą przewidzieć, w ramach prawa krajowego, inne przypadki wyłączeń lub środków łagodzących zgodnie z ich uznaniem.

Artykuł 7

Ograniczenia czasowe

Strony mogą określić w ramach prawa krajowego:

- a) względne lub bezwzględne ograniczenia czasowe, w tym w odniesieniu do działań związanych ze środkami zaradczymi; oraz
- b) rozpoczęcie okresu, do którego ma zastosowanie ograniczenie czasowe.

Artykuł 8

Ograniczenia finansowe

Strony mogą przewidzieć, w ramach prawa krajowego, ograniczenia finansowe w odniesieniu do odzyskania kosztów i wydatków związanych z podjęciem środków zaradczych.

Artykuł 9

Prawo regresu

Niniejszy protokół uzupełniający nie ogranicza prawa regresu lub prawa do odszkodowania, których podmiot gospodarczy może dochodzić wobec jakiejkolwiek innej osoby.

Artykuł 10

Zabezpieczenie finansowe

1. Strony zachowują prawo, w ramach prawa krajowego, do zabezpieczenia finansowego.

2. Strony korzystają z prawa, o którym mowa w ust. 1 powyżej, w sposób zgodny ze swoimi prawami i zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego, biorąc pod uwagę trzy ostatnie ustępy preambuły Protokołu.

3. Na pierwszym po wejściu w życie protokołu uzupełniającego posiedzeniu konferencji Stron służącej jako spotkanie Stron Protokołu zostanie przedstawiony wniosek, aby Sekretariat przeprowadził wszechstronną analizę, która obejmie między innymi:

- a) zasady mechanizmów zabezpieczenia finansowego;
- b) ocenę skutków dla środowiska, gospodarki i społeczeństwa takich mechanizmów, w szczególności w krajach rozwijających się; oraz
- c) określenie odpowiednich podmiotów mających zapewnić zabezpieczenie finansowe.

Artykuł 11

Odpowiedzialność państw za akty międzynarodowo bezprawne

Niniejszy protokół uzupełniający nie narusza praw i obowiązków państw wynikających z zasad ogólnych prawa międzynarodowego w odniesieniu do odpowiedzialności państw za akty międzynarodowo bezprawne.

Artykuł 12

Wdrożenie i odpowiedzialność cywilna

1. Strony określają, w ramach prawa krajowego, zasady i procedury dotyczące szkody. W celu realizacji tego zobowiązania Strony określają środki zaradcze zgodnie z zapisami niniejszego protokołu uzupełniającego, i mogą, w odpowiednich przypadkach:

- a) stosować obowiązujące przepisy prawa krajowego, w tym, w stosownych przypadkach, ogólne zasady i procedury dotyczące odpowiedzialności cywilnej;
- b) stosować lub opracować zasady i procedury odpowiedzialności cywilnej specjalnie w tym celu; lub
- c) stosować lub opracować rozwiązania stanowiące kombinację obu możliwości.

2. Strony, w celu zapewnienia odpowiednich zasad i procedur prawa krajowego w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody na osobie lub szkody materialne związane ze szkodą, jak określono w art. 2 ust. 2 lit. b):

- a) nadal stosują obowiązujące przepisy ogólne o odpowiedzialności cywilnej;
- b) opracowują i stosują lub nadal stosują przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej utworzone specjalnie w tym celu; lub
- c) opracowują i stosują lub nadal stosują kombinację obu powyższych.

3. Przy opracowywaniu przepisów prawa dotyczącego odpowiedzialności cywilnej, o których mowa w lit. b) lub c) ust. 1 lub 2 powyżej, Strony mogą, w stosownych przypadkach, uwzględnić, między innymi, następujące kwestie:

- a) szkodę;
- b) normy odpowiedzialności włącznie z odpowiedzialnością na zasadzie ryzyka lub odpowiedzialnością na zasadzie winy;
- c) skupienie odpowiedzialności, w stosownych przypadkach;
- d) prawo do wnoszenia roszczeń.

Artykuł 13

Ocena i przegląd

Konferencja Stron służąca jako spotkanie Stron Protokołu dokonuje przeglądu skuteczności niniejszego protokołu uzupełniającego pięć lat po jego wejściu w życie, a następnie co pięć lat, pod warunkiem że informacje, które wymagają takiego przeglądu zostały udostępnione przez Strony. Przeglądu dokonuje się w kontekście oceny i przeglądu Protokołu, jak określono w art. 35 Protokołu, o ile nie zostanie postanowione inaczej przez Strony niniejszego protokołu uzupełniającego. Pierwszy przegląd będzie obejmował przegląd skuteczności art. 10 i 12.

Artykuł 14

Konferencja Stron służąca jako spotkanie Stron Protokołu

1. Z zastrzeżeniem art. 32 ust. 2 Konwencji, konferencja Stron służąca jako spotkanie Stron Protokołu będzie służyć jako spotkanie Stron niniejszego protokołu uzupełniającego.

2. Konferencja Stron służąca jako spotkanie Stron Protokołu regularnie dokonuje przeglądu wykonania postanowień niniejszego protokołu uzupełniającego i w ramach swego mandatu podejmuje decyzje konieczne do wspierania jego skutecznej realizacji. Realizuje funkcje przydzielone jej w ramach niniejszego protokołu uzupełniającego oraz, *mutatis mutandis*, funkcje powierzone jej w art. 29 ust. 4 lit. a) i f) Protokołu.

Artykuł 15

Sekretariat

Sekretariat utworzony na mocy art. 24 Konwencji pełni rolę sekretariatu niniejszego protokołu uzupełniającego.

Artykuł 16

Związek z Konwencją i Protokołem

1. Niniejszy protokół uzupełniający uzupełnia Protokół i nie zmienia go ani nie wprowadza do niego poprawek.

2. Niniejszy protokół uzupełniający nie wpływa na prawa i obowiązki Stron niniejszego protokołu uzupełniającego wynikające z Konwencji oraz Protokołu.

3. Z zastrzeżeniem odmiennych postanowień niniejszego protokołu uzupełniającego, postanowienia Konwencji i Protokołu stosuje się, *mutatis mutandis*, do niniejszego protokołu uzupełniającego.

4. Nie naruszając przepisów ust. 3 powyżej, niniejszy protokół uzupełniający nie ma wpływu na prawa i obowiązki Stron wynikające z prawa międzynarodowego.

Artykuł 17

Podpis

Niniejszy protokół uzupełniający pozostaje otwarty do podpisu przez Strony Protokołu w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku od dnia 7 marca 2011 r. do dnia 6 marca 2012 r.

Artykuł 18

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół uzupełniający wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia czterdziestego instrumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia przez państwa lub organizacje regionalnej integracji gospodarczej, które są Stronami Protokołu.

2. Niniejszy protokół uzupełniający wchodzi w życie w odniesieniu do państwa lub regionalnej organizacji integracji gospodarczej, które ratyfikują, przyjmują lub zatwierdzają go lub do niego przystępują po złożeniu czterdziestego instrumentu, o którym mowa w ust. 1 powyżej, dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia przez to państwo lub regionalną organizację integracji gospodarczej dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, lub w dniu, w którym Protokół wejdzie w życie w stosunku do tego państwa lub regionalnej organizacji integracji gospodarczej, zależnie od tego, która data jest późniejsza.

3. Do celów ust. 1 i 2 żaden instrument złożony przez organizację regionalnej integracji gospodarczej nie jest liczony jako dodatkowy w stosunku do instrumentów złożonych przez państwa członkowskie przedmiotowej organizacji.

Artykuł 19

Zastrzeżenia

Do niniejszego protokołu uzupełniającego nie można zgłaszać żadnych zastrzeżeń.

Artykuł 20

Wypowiedzenie

1. W dowolnym czasie po upływie dwóch lat od daty, z którą niniejszy protokół uzupełniający wszedł w życie dla danej Strony, Strona ta może wypowiedzieć niniejszy protokół uzupełniający, przekazując pisemne powiadomienie depozytariuszowi.

2. Każde takie wypowiedzenie wchodzi w życie po upływie roku od daty otrzymania go przez depozytariusza lub w dowolnej późniejszej dacie określonej w powiadomieniu o wypowiedzeniu.

3. Każdą Stronę, która wypowiada Protokół, zgodnie z art. 39 Protokołu, uznaje się za wypowiadającą również niniejszy protokół uzupełniający.

Artykuł 21

Teksty autentyczne

Oryginał niniejszego protokołu uzupełniającego, którego teksty w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, arabskim, chińskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostaje złożony u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

NA POTWIERDZENIE CZEGO niżej podpisani, będąc należycie upoważnieni, podpisali niniejszy protokół uzupełniający.

SPORZĄDZONO w Nagoi w dniu piętnastego października dwa tysiące dziesiątego roku.